[2022] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 299

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਵਕੀਲ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾ

ਬਨਾਮ

ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾ

(2012 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 433)

ਮਈ 18, 2022

[ਕੇ.ਐਮ. ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 2010:

ਧਾਰਾ 14, 21 – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ, ਜੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ - ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ: ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ - ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ - ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ - ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ - ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227.

ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ - ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸੀਟ - ਇਹ ਦਲੀਲ ਕਿ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ: ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸੀਟ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਭੋਪਾਲ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਾ 22 – ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ: ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ - ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ।

ਸ. 3 – ਆਯੋਜਿਤ ਦੀ ਵੈਧਤਾ: ਧਾਰਾ 3 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਧਾਰਾ 3 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰਦਿਆਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਆਯੋਜਿਤ: 1. ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 2010 ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਫਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸੀਟ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੋਪਾਲ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 38] [233- ਜੀ-ਐਚ; 323-ਏ-ਸੀ]

ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 22 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ?

2. ਧਾਰਾ 226, 227 ਅਤੇ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਐਨਜੀਟੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227 ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਚਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾ ਤਾਂ ਖੋਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 12, 15] [314-ਸੀ, ਜੀ-ਐਚ; 315-ਏ, ਐਫ-ਐਚ; 316-ਏ]

ਐਲ ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਯੂਓਆਈ 1997 (3) ਐਸਸੀਸੀ 261: [1997] (2) ਐਸਸੀਆਰ 1186 - ਭਰੋਸੇਯੋਗ।

ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਟ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭੋਪਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਬਲਪੁਰ ਹੋਵੇਗਾ?

3.1 ਐਨਜੀਟੀ ਕੈਟ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀਮਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਐਨਜੀਟੀ ਅਤੇ ਕੈਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਹਰੇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਤਰਕ ਐਨਜੀਟੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 31.3.2022 ਤੱਕ ਜ਼ੋਨ ਵਾਰ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸਿਰਫ 2237 ਮਾਮਲੇ ਹਨ। [ਪਾਰਸ 17 ਅਤੇ 19] [316- ਜੀ; 317-ਈ]

3.2 ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਘੱਟ ਭਾਰ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੇ ਸਾਰੇ 28 ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ 8 ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਰਮਾਂ ਦੇ ਜੱਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਮਾਰਦੇ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। [ਪੈਰਾ 21][317- ਐਚ; 318-ਏ]

3.3 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸੀਟ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਭੋਪਾਲ ਬੈਂਚ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਚ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭੋਪਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਐਨਜੀਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸਥਾਨਕ ਚੋਣ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 22] [318- ਬੀ-ਡੀ]

3.4 ਭੋਪਾਲ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਭਾਰ, ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਬੇਨਤੀ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ (ਜੋ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ) ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਜਬਲਪੁਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 23] [318- ਈ]

ਐਸਪੀ ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (1987) 1 ਐਸਸੀਸੀ 124: [1987]
(1) ਐਸਸੀਆਰ 435 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ? ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ?

4.1 ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ, ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਰਟੀਕਲ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਟਿਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਪਿਕਚਰ ਹਾਊਸਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵੈਡਨਸਬਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ. ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਸਐਲਪੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਮੰਡਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏਗੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਧਿਰ ਧਾਰਾ 136 ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। [ਪਾਰਸ 24-26] [319- ਏ-ਈ]

4.2 ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 27] [319- ਐੱਫ]

4.3 ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਆਧਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 136 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 32 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 130 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੈਂਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। [ਪੈਰਾ 30][320- ਡੀ-ਈ]

4.4 ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਖੁਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 31] [320- ਐੱਫ]

ਕੀ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ?

5.1 ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨੇੜਿਓਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਮ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੩ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਫਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 32] [321- ਏ-ਸੀ]

ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਿਰਾ (2014) 10 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2014] (10) ਐਸਸੀਆਰ 1 - ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

5.2 ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 36] [322 ਐੱਫ]

ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1986) 2 ਐਸਸੀਸੀ 176: [1986] (1) ਐਸਸੀਆਰ 312; *ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਐਨਵਾਇਰੋ-ਲੀਗਲ ਐਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ* (1996) 3 ਐਸਸੀਸੀ 212: [1996] (2) ਐਸਸੀਆਰ 503; *ਵੇਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੋਰਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ* (1996) 5 ਐਸਸੀਸੀ 647: [1996] (5) ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 241; *ਏ.ਪੀ. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਐਮ.ਵੀ. ਨਾਇਡੂ* (1999) 2 ਐਸਸੀਸੀ 718: [1999] (1) ਐਸਸੀਆਰ 235; *ਏ.ਪੀ. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ II ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋ. ਐਮ.ਵੀ. ਨਾਇਡੂ* (2001) 2 ਐਸਸੀਸੀ 62: [2000] (5) ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 249; *ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਵਿਮਲ ਭਾਈ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ* 12065 2009; *ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅੰਕਿਤਾ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰ* 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 897; *ਮੰਤਰੀ ਟੈਕਜ਼ੋਨ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਫਾਰਵਰਡ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ* (2019) 18 ਐਸਸੀਸੀ 494; *ਵਰਲਪੂਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ। ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਆਫ ਟਰੇਡ ਮਾਰਕਸ, ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਹੋਰ* (1998) 8 ਐਸਸੀਸੀ 1: [1998] (2) ਪੂਰਕ ਐਸਸੀਆਰ 359; *ਐਸੋਸੀਏਟਿਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਪਿਕਚਰ ਹਾਊਸਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵੈਡਨਸਬਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ* [1948] 1 ਕੇਬੀ 223; *ਆਰ.ਕੇ. ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ* (1993) 4 ਐਸਸੀਸੀ 119: [1993] (3) ਐਸਸੀਆਰ 802; *ਰੋਜ਼ਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ* (2020) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1: [2019] (16) ਐਸਸੀਆਰ 1 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

<u>ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ</u>

[1986] (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 312	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5.1
[1996] (2) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 503	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5.1
[1996] (5) ਪੂਰਕ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 241	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5.1
[1999] (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 235	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5.1
[2000] (5) ਪੂਰਕ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 249	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 5.1
(2019) 18 ਐਸਸੀਸੀ 494	ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ	ਪੈਰਾ 18
[1997] (2) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1186	'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ	ਪੈਰਾ 12, 13, 14

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ

[1998] (2) ਪੂਰਕ ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 359	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 14**
[1987] (1) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 435	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 19, 22**
[1993] (3) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 802	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 28**
[2019] (16) ਐਸਸੀਆਰ 1	**ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ**	**ਪੈਰਾ 29**
[2014] (10) ਐਸਸੀਆਰ 1	**ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ**	**ਪੈਰਾ 34**

ਸਿਵਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2012 ਦੀ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰਬਰ 433

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੇ ਤਹਿਤ)

ਸਿਧਾਰਥ ਆਰ. ਗੁਪਤਾ, ਮ੍ਰਿਗਾਂਕ ਪ੍ਰਭਾਕਰ, ਸ਼ਿਵਮ ਸਿੰਘ ਬਘੇਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਬੰਗਾ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਏਐਸਜੀ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਭਾਟੀ, ਸੌਰਭ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਅਮੋਲ ਚੰਦਨ, ਸ਼ਿਵਿਕਾ ਮਹਿਰਾ, ਅਮਨ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਾਨਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਮੱਕੜ, ਮਿਸ਼ਰਾ ਸੌਰਭ, ਰਾਜਨ ਕੁਮਾਰ ਚੌਰਸੀਆ, ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਜੇ.

1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਤਹਿਤ ਦਾਇਰ ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਰਜਿਸਟਰਡ ਦਫਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 2010 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਰਾਹਤਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੋ:

“(ਏ) ਬੈਂਚ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਿੱਟ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਬੈਂਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਸਥਿਤ ਹੈ।

(ਬੀ) ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਵਿਖੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਬੈਠਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਟਿਕਾਊ ਨਹੀਂ ਹੈ,

(ਸੀ) ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਆਰ/ਡਬਲਯੂ 22 ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਰਿੱਟ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

2. ਇਸ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਇਹ ਹਨ:

ਏ. ਕੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ "ਐਨਜੀਟੀ" ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 22 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ?

ਬੀ. ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਟ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭੋਪਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਬਲਪੁਰ ਹੋਵੇਗਾ?

ਸੀ. ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ? ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਡੀ. ਕੀ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ?

3. ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਸ਼੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਆਰ ਗੁਪਤਾ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਕੇ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ ਅਤੇ ਵਧੀਕ ਸਾਲਿਸਿਟਰ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਸ਼ਵਰਿਆ ਭਾਟੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਨੰਬਰ 2) ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਚੌਧਰੀ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ

4.1 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ, ਜੋ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸਿਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਜਬਲਪੁਰ ਅਧਾਰਤ ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦਾ ਭੋਪਾਲ ਬੈਂਚ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਥਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਐਸਪੀ ਸੰਪਤ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ, ਇਸ ਦੀ ਸੀਟ ਅਜਿਹੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਸਥਿਤ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦਾ ਬੈਂਚ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਭੋਪਾਲ ਵਿਖੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਤਿੰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਬੈਂਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

---

1 (1987) 1 ਐਸਸੀਸੀ 124, ਪੈਰਾ 8.

4.2 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇੱਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧ ਫੋਰਮ ਦਾ ਗਠਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

4.3 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ, ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 14 ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਖੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

4.4 ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਆਮ ਸਥਾਨ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 (3) ਤਹਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧਤ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਰਪੱਖ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ। ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਢੁਕਵਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਜਬਲਪੁਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਭੋਪਾਲ ਵਿੱਚ ਸੀਟ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਦੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

4.5 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ, ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

4.6 ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਉਪਲਬਧ ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਿਆਂਇਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਕਾਰਜਕਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਨਾ ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਚਿਤ ਬਦਲ ਹੈ, ਜੋ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੰਧਤ ਗ੍ਰੀਨ ਬੈਂਚਾਂ ਰਾਹੀਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੀਜ਼ਾਈਡਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ, ਸੇਵਾ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਐਨਜੀਟੀ *"ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਦਲ ਬਣਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਰਫ ਪੂਰਕ ਜਾਂ ਅਧੀਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।*

ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਲੀਲਾਂ

5.1 ਪਰ ਉਦਘਾਟਨ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ ਕੇ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਲਈ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਦੌਰਾਨ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਐਮ.ਸੀ. ਮਹਿਤਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ [2], ਇੰਡੀਅਨ ਕੌਂਸਲ ਫਾਰ ਐਨਵਾਇਰੋ-ਲੀਗਲ ਐਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ [3], ਵੇਲੋਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ਼ ਵੈਲਫੇਅਰ ਫੋਰਮ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ। ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ [4], ਏ.ਪੀ. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ ਪ੍ਰੋ. ਐਮ.ਵੀ. ਨਾਇਡੂ [5] ਅਤੇ ਏ.ਪੀ. ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਕੰਟਰੋਲ ਬੋਰਡ II ਬਨਾਮ ਪ੍ਰੋ. ਐਮ.ਵੀ. ਨਾਇਡੂ [6] ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 186 ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਸਦ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਜੋ ਹੁਣ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੀਨ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਹੀ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਮਿਲੇਗੀ।

5.2 ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸਰਗਰਮ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਬੈਠਣ ਦੇ ਸਥਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਚਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੀ। ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਬਨਾਮ ਵਿਮਲ ਭਾਈ (2009 ਦਾ ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) ਨੰਬਰ 12065) ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ 19.9.2011, 6.12.2012 ਅਤੇ 15.3.2013 ਨੂੰ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ

---

2 (1986) 2 ਐਸਸੀਸੀ 176, ਪੈਰਾ 22.

3 (1996) 3 ਐਸਸੀਸੀ 212, ਪੈਰਾ 6.

4 (1996) 5 ਐਸਸੀਸੀ 647, ਪੈਰਾ 25.

5 (1999) 2 ਐਸਸੀਸੀ 718, ਪੈਰਾ 23, 42, 47, 48, 52.

6 (2001) 2 ਐਸਸੀਸੀ 62, ਪੈਰਾ 73.

ਅਦਾਲਤ ਦਰਸਾਏਗੀ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਬੈਂਚ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਭੋਪਾਲ ਵਿਖੇ ਐਨਜੀਟੀ ਲਈ ਚੁਣੀ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ।

5.3 ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅੱਗੇ ਦਲੀਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਅਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਐਲ ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵੀਸੀ ਯੂਓਆਈ [7] ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ

6. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦਾ ਪੂਰਵਗਾਮੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 29.3.2003 ਦੀ 186ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਜੱਜ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕੀ ਮਾਹਰ ਹੋਣ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫਿਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲਈ ਸਥਾਨਕ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਥਾਈ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮਾਹਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਸਾਰੇ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਪੂਰਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਵਜੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਦੋਵੇਂ ਮੂਲ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਵਜੋਂ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਮ ਨੂੰ ਆਮ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ੀ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨ, ਮਾਹਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਆਦਿ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

7. ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਗ੍ਰੇਟਰ ਮੁੰਬਈ ਨਗਰ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਅੰਕਿਤਾ ਸਿਨਹਾ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਜਸਟਿਸ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ) ਨੇ 3 ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਹੀਆਂ ਸਨ:

---

7 1997 (3) ਐਸਸੀਸੀ 261.

8 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ ਐਸਸੀ 897.

*"**24**. ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਹੁਣ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪਾਰਸ 2,3,4,5 ਅਤੇ 6 ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ:*

2. ਜੂਨ, 1972 ਵਿੱਚ ਸਟਾਕਹੋਮ ਵਿੱਚ ਆਯੋਜਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਇੱਕ ਧਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਉਚਿਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜੂਨ, 1992 ਵਿੱਚ ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੇਰੀਓ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

3. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।
4. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 1995 ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਸਖਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਹਾਦਸੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਰਾਹਤ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਆਦੇਸ਼ ਸੀ, ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਐਕਟ, 1997 ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਉਦਯੋਗ, ਸੰਚਾਲਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਸੰਚਾਲਨ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ (ਸੁਰੱਖਿਆ) ਐਕਟ 1986 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਦਾਇਰੇ ਕਾਰਨ ਸੀਮਤ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਹੈ।

5. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਨੂੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮੂਲ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਾਲੀਆਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿਵਲ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

***25.** ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਪੈਰਾ 4 ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 1995 (ਨੈੱਟ) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਤਰਨਾਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੌਰਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਾਦਸਿਆਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਖਤ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਨੈੱਟ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਸੀਮਤ ਅਤੇ ਸੰਕੀਰਣ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੈਰਾ 5 ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਲੰਬਿਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਮੁੱਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਗਠਨ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ।*

***26.** ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਦੱਸੀ ਗਈ 186ਵੇਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ "ਨਿਰਪੱਖ, ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21, 47, 48ਏ, 51ਏ (ਜੀ) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਹੈ।*

ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਉਦਾਰ ਉਸਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

27. *ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਕਾਰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਪੈਰਾ 2 ਜੂਨ 1972 ਵਿੱਚ ਸਟਾਕਹੋਮ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਾਂਝੇ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਆਪਣੇ ਰੱਖਿਆਤਮਕ, ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸਮਰੱਥਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਐਨਜੀਟੀ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸਥਾਰ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸੁਈ ਜੈਨੇਰਿਸ ਫੋਰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ।*

28. *ਜੂਨ, 1992 ਵਿੱਚ ਰੀਓ ਡੀ ਜਨੇਰੀਓ ਵਿਖੇ ਆਯੋਜਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਬਾਰੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਨੇ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ, ਹੱਲ ਅਤੇ ਉਪਾਅ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਬਾਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਐਕਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਸਮਝਣ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਅਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪਨੇ ਲੈ ਕੇ ਹੋਇਆ ਸੀ।*

29*. ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਫੋਰਮ ਭਾਵ ਨੈੱਟ ਅਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਪੀਲ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਸੰਕੀਰਣ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਗਠਨ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਸੀ।*

8. ਮੰਤਰੀ ਟੈਕਜ਼ੋਨ (ਪੀ) ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਫਾਰਵਰਡ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ [9] ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ,

ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਜਸਟਿਸ ਐਸ ਅਬਦੁਲ ਨਜ਼ੀਰ ਨੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਢੁਕਵੀਂ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

> *40. ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਅਨੁਸੂਚੀ 7 ਸੂਚੀ 1 ਐਂਟਰੀ 13 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਆਂਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਸਿਹਤਮੰਦ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂਇਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਧਾਰਾ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੀਵਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ।*

9. ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 21 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਅਨੁਸੂਚੀ 7 ਦੀ ਐਂਟਰੀ 13 ਸੂਚੀ 1 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਿਰਫ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦੀ ਓਨੀ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਭੂਮਿਕਾ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਰੋਕਥਾਮ, ਇਲਾਜ, ਜਾਂ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਹੈ। ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਸਮਰੱਥਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਾ ਸੀ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 21 ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਇੱਕ ਸੁਈ ਜੈਨੇਰਿਸ ਸੰਸਥਾ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ।

10. ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਲਈ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਆਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਐਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਾ ਸਿਰਫ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

---

9 (2019) 18 ਐਸਸੀਸੀ 494.

10 2021 ਐਸਸੀਸੀ ਆਨਲਾਈਨ 897, ਪੈਰਾ 44, 98.

2009 ਦਾ 11 ਐਸਐਲਪੀ (ਸੀ) 12065.

11. ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਚੁਣੌਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਮੁੱਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰੇ

ਏ. ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 22 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ?

12. ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 22 ਕਾਰਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਲ ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ [ਸੁਪਰਾ] ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, 227 ਅਤੇ 32 ਸਾਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ 7 ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਢੁਕਵੀਂ ਰਾਏ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"78..... ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵੀਂ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

79. ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਨਿਆਂਇਕ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

13. ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 226 ਅਤੇ 227 ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਵੀ ਐਲ ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ [ਸੁਪਰਾ] ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

14. ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਲ ਚੰਦਰ ਕੁਮਾਰ [ਸੁਪਰਾ] ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਐਨਐਸਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਵਰਲਪੂਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਆਫ ਟਰੇਡ ਮਾਰਕਸ, ਮੁੰਬਈ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ [12] ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਟੈਸਟ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਜਿਹੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਚਿਤ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ;

14. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਰਿੱਟਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੁਆਰਾ ਸੀਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਭਾਗ III ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਹੈਬੀਅਸ ਕਾਰਪਸ, ਮੰਡਮਸ, ਮਨਾਹੀ, ਕੋ ਵਾਰੰਟੀ ਅਤੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਬਲਕਿ "ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼" ਲਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

15. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ, ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਸੇ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਤੇ ਕੁਝ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਉਪਾਅ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਤਿੰਨ ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੁਕਾਵਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪਕ ਉਪਾਅ ਨਿਰੰਤਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿੱਥੇ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਬਿੰਦੂ 'ਤੇ ਕੇਸ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੈ ਪਰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਭੰਵਰ ਦੇ ਇਸ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਦੇ ਕੁਝ ਪੁਰਾਣੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ।

15. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੁਆਰਾ ਬਰਕਰਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ, ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਹਰੇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

---

12 (1998) 8 ਐਸਸੀਸੀ 1.

ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸੀਟ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਜੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਭੋਪਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜਬਲਪੁਰ ਹੋਵੇਗਾ?

16. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਸਪੀ ਸੰਪਤ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ:

"8. ਮੈਂ ਇਹ ਵੀ ਜੋੜ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਦਲ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਇਕੱਲੇ ਐਕਟ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਜੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਹਰ ਜਗ੍ਹਾ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਟ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਥਾਈ ਬੈਂਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਜੇ ਕੰਮ ਦੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 31 ਮਾਰਚ, 1987 ਨੂੰ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਟ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਵਿਵਾਦਿਤ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਰੰਗਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਜੇ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਬਾਕੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸਹਿਮਤੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

17. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਸਟਿਸ ਭਗਵਤੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਟਿੱਪਣੀ ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਜਿੱਥੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, "ਕੈਟ") ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਾਈ ਬੈਂਚ ਜਾਂ ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਸਾਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ ਲਈ, ਕੈਟ ਕੋਲ 17 ਬੈਂਚ ਅਤੇ 21 ਸਰਕਟ ਬੈਂਚ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਸਿਰਫ ਪੰਜ ਬੈਂਚ ਹਨ। ਐਨਜੀਟੀ ਕੈਟ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀਮਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਸੰਸਦੀ ਸਥਾਈ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ 13 ਅਨੁਸਾਰ

---

13 100 2020 9 11. ਪੀ. ਡੀ. ਐੱਫ. (rajyasabha.nic.in)

ਅਮਲਾ, ਲੋਕ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ, ਕੈਟ ਵਿੱਚ 6 ਮਾਰਚ, 2020 ਤੱਕ 48,000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਾਮਲੇ ਲੰਬਿਤ ਹਨ।

18. ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 14 ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ' ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ 28.02.2022 'ਤੇ ਐੱਨ. ਜੀ. ਟੀ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈਃ

28/02/2022 ਨੂੰ ਜ਼ੋਨ ਵਾਰ ਪੈਂਡਿੰਗ	
ਬੈਂਚ	**ਪੈਂਡਿੰਗ**
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬੈਂਚ (ਦਿੱਲੀ)	**621**
ਐਸਜ਼ੈਡਬੀ. (ਚੇਨਈ)	**517**
ਸੀਜ਼ੈਡਬੀ (ਭੋਪਾਲ)	**107**
ਡਬਲਯੂਜ਼ੈਡਬੀ. (ਪੁਣੇ)	**694**
ਈਜ਼ੈਡਬੀ (ਕੋਲਕਾਤਾ)	**298**
ਕੁੱਲ:	**2237**

19. ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਚਾਰਟ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਅਤੇ ਕੈਟ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲੇ ਗਏ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੈਟ ਦੇ ਬੈਂਚ ਹਰੇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਸੀਟ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਤਰਕ ਐਨਜੀਟੀ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 31.3.2022 ਤੱਕ ਜ਼ੋਨ ਵਾਰ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸਿਰਫ 2237 ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਐਸਪੀ ਸੰਪਤ [ਸੁਪਰਾ] ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਜਬਲਪੁਰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿੱਥੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਥਿਤ ਹੈ।

20. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੁੱਲ ਨਿਪਟਾਰਾ 12 ਮਹੀਨਿਆਂ ਭਾਵ ਮਾਰਚ, 2021 ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ, 2022 ਦੌਰਾਨ 2799 ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪੈਂਡਿੰਗ ਅੰਕੜਾ ਸਿਰਫ 2237 ਹੈ। ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਦਰ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬੈਕਲਾਗ ਮੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਦੀ ਭੋਪਾਲ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ 107 ਕੇਸਾਂ ਵੱਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਕੜੇ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਜਬ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

21. ਘੱਟ ਕੇਸ ਦੇ ਨਾਲ, ਜੇ ਐੱਨ. ਜੀ. ਟੀ. ਬੈਂਚ ਸਾਰੇ 28 ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ 8 ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,

---

14 ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਹਿਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਛੱਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਐੱਨ. ਜੀ. ਟੀ. ਬੈਂਚ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

22. ਅੰਕ ਬੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਜਵਾਬ ਨਾਲ, ਦੂਜਾ ਭਾਗ ਬੇਲੋੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੀ ਸੀਟ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਮੁੱਖ ਸੀਟ ਐਸਪੀ ਸੰਪਤ (ਸੁਪਰਾ) ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ, ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਭੋਪਾਲ ਬੈਂਚ ਕਈ ਰਾਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਬੈਂਚ ਦਾ ਸਥਾਨ ਜਿੰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕੇ, ਤਿੰਨਾਂ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਸੁਵਿਧਾਜਨਕ ਅਤੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇੱਥੇ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਰਾਜਸਥਾਨ, ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭੋਪਾਲ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਭੋਪਾਲ ਐਨਜੀਟੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਧੀਆ ਸਥਾਨਕ ਚੋਣ ਹੈ ਜੋ ਤਿੰਨ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

23. ਭੋਪਾਲ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਘੱਟ ਭਾਰ, ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਬੈਂਚ ਲੱਭਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਅਪੀਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ (ਜੋ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ) ਦੁਆਰਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਤੋਂ ਜਬਲਪੁਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਤਰਕਸੰਗਤ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਮੁੱਦੇ ਬੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੀ. ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ? ਕੀ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?

24. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵੀ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਨਾਕਾਫੀ ਅਤੇ ਅਸਮਰੱਥ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ 16 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਨੂੰਨ 15 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਾਅ ਅਜੇ ਵੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲ, ਸੀਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 100 ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਧਾਰਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਆਰਟੀਕਲ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਐਸੋਸੀਏਟਿਡ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਪਿਕਚਰ ਹਾਊਸਜ਼ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਵੈਡਨਸਬਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ 17 ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਹਨ. ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਸਐਲਪੀ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

25. ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਮੰਡਮਸ ਦੀ ਰਿੱਟ ਜਾਰੀ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏਗੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇਗੀ।

26. ਕਿਸੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਕੋਲ ਉਪਲਬਧ ਵਿਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਧਾਰਾ 226 ਜਾਂ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਧਿਰ ਧਾਰਾ 136 ਪਟੀਸ਼ਨ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਧਿਰ ਲਈ ਅਜਿਹੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰਕਸੰਗਤ ਤਰਕ ਲੱਭਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ।

27. ਇੱਕ ਧਿਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਕਰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦਾ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਦੂਰੀ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਉਪਾਅ ਨੂੰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਨੂੰਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

28. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ, ਜਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਰਟੀਕਲ 136 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ,

---

15 ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਬਿਜਲੀ ਐਕਟ, 2003; ਭਾਰਤੀ ਦੂਰਸੰਚਾਰ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਅਥਾਰਟੀ ਐਕਟ, 1997

16 ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ, ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 2007 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਰਮਡ ਫੋਰਸਿਜ਼ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ।

17 [1948]1 ਕੇ ਬੀ 223.

18 (2017) 7 ਐਸਸੀਸੀ 221, ਪੈਰਾ 36.

ਆਰ.ਕੇ. ਜੈਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ,[19] ਉਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਪੈਰਾ 76 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੀਆਂ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਇਜਾਜ਼ਤਯੋਗ ਨਿਆਂਇਕ ਕਾਰਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੱਕ, ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਧਾਨਕ ਵਿੰਗ ਦੇ ਨੀਤੀ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ।

29. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਅਪੀਲ ਫੋਰਮ ਵਜੋਂ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਰ ਮੈਥਿਊ ਬਨਾਮ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਬੈਂਕ ਲਿਮਟਿਡ 20 ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਰੋਜ਼ਰ ਮੈਥਿਊ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਵੀ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਕੋਲ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

30. ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਆਧਾਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇਦਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਲਾਗੂ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 136 ਜਾਂ ਧਾਰਾ 32 ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਵਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 130 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬੈਂਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਚ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਲ ਚੁੱਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਤਰਕਹੀਣ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

31. ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਖੁਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਹ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਦੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਵੈਧਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਵੀ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉੱਤਰਦਾਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਡੀ. ਕੀ ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਫ਼ਦ ਦੀ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ?

32. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 3 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਫ਼ਦ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

---

19 (1993) 4 ਐਸਸੀਸੀ 119.

20 (2020) 6 ਐਸਸੀਸੀ 1, ਪੈਰਾ 218.

ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਸਦੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਨੇੜਿਓਂ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਨਜੀਟੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਆਮ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਖੇਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਸੇਧ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ, ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਨਾਲ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚੁਕਵੇਂ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਫ਼ਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

33. ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਏਐਨਆਰ 21 ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਨਿਰਭਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਨਾ ਤਾਂ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਵਿੱਚ ਸੁਤੰਤਰ ਹੈ। ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਟੈਕਸ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਕਟ, 2005 (ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, 'ਐਨਟੀਟੀ ਐਕਟ') ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਐਨਟੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਐਨਟੀਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਵਸਥਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਐਨਟੀਟੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇਗੀ। ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਹਾਲਾਂਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਨਟੀਟੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਵਾਲਾਂ 'ਤੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਅਪੀਲ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨਟੀਟੀ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਾਰਾ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵੱਖਰਾ, ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਇਹ ਤੱਥ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਐਨਟੀਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਬੈਂਚ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ। ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਐਨਟੀਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਸਿਰਫ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਲੇਖਾਕਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਤਕਨੀਕੀ ਮੈਂਬਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਿਖਲਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਣਗੇ। ਉਹ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਦੇ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਵੀ ਜਾਣੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਨਟੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 7 ਤਹਿਤ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਸੀ।

---

21 (2014) 10 ਐਸਸੀਸੀ 1.

ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ ਤਹਿਤ ਐਨਜੀਟੀ ਲਈ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਦਬਦਬਾ ਹੈ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋ ਸਕੱਤਰਾਂ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ।

34. ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਅਤੇ ਐਨਟੀਟੀ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨੀਜਨਕ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਐਨਟੀਟੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ, ਜੋ ਐਨਟੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ।

35. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਕਿ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਾਂਗ ਦਰਜਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਹਾਲਾਂਕਿ ਲਿਖਤੀ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾ 33 ਵਿੱਚ, ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦੇ ਹਨ, 2021 ਅਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ।

36. ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਸੁਧਾਰ ਐਕਟ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ, ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) 1018/2021 ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸੰਘ। ਮੌਜੂਦਾ ਵਰਗੇ ਕੁਝ ਅਜਿਹੇ ਮੁੱਦੇ ਲੰਬਿਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜਵਾਬੀ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁੱਦੇ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ।

37. ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਸਿੱਟਾ ਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜੋ ਡਬਲਯੂਪੀ (ਸੀ) 1018/2021 ਮਦਰਾਸ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹਨ।

ਸਿੱਟੇ

38. ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਸਾਡੇ ਸਿੱਟੇ ਇਹ ਹਨ,

ਏ. ਨੈਸ਼ਨਲ ਗ੍ਰੀਨ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਧਾਰਾ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਕੱਢਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਐਨਜੀਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 22 ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ।

ਸੀ. ਐਨ.ਜੀ.ਟੀ. ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3 ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਫਦ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਡੀ. ਐਨਜੀਟੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਸੀਟ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਥਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਲੱਭਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੋਪਾਲ ਐਨਜੀਟੀ ਨੂੰ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਬੇਲੋੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

39. ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰੱਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖਰਚਾ ਖੁਦ ਚੁੱਕਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ ਲਿਖਤੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
(ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ: ਤਮਾਨਾ, ਐਲਸੀਆਰਏ)

ਬੇਦਾਅਵਾ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਰਣਾ/ਨਿਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ/ ਨਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ।

Yadwinder Singh
Enrl. No. P/956/2016